

S|OM Sivilombudsmannen

Ombudsmannens erfaring med offentleglova

Hva klages det over og hvem er det som klager?

Norsk Arkivråd
19. mars 2014

Først litt kort om Sivilombudsmannen

- Hvem er ombudsmannen?
- Hva gjør ombudsmannen?
- Hvorfor skal man ta hensyn til hva han mener?

1. Hvem er Sivilombudsmannen? (1)

Sivilombudsmannen **kontrollerer forvaltningen**. Kontrollen utføres på grunnlag av klager fra borgerne om urett og feil som måtte være gjort av offentlig forvaltning. Ombudsmannen behandler klager som gjelder både statlig, kommunal og fylkeskommunal forvaltning.

I innsynssaker også de som omfattes av offentleglova § 2.

Skal utføre sitt verv helt **selvstendig og uavhengig** forvaltningen.

Skal **ikke utøve noen politisk kontroll** med forvaltningen, men skal først og fremst beskytte den enkelte borgers **rettslige** stilling.

Hva gjør Sivilombudsmannen?

Sivilombudsmannen er ikke en del av forvaltningen. Oppgaven er å utøve etterfølgende kontroll med forvaltningens avgjørelser.

I tilknytning til konkrete klager:

- Undersøke klager mot myndighetene fra borgerne
 - Klager over avgjørelser, saksbehandling m.m.
 - Klager over manglende svar fra forvaltningen.
- Si sin mening om de spørsmål som er undersøkt
- Påse at ombudsmannens uttalelser blir fulgt opp i forvaltningen

Ombudsmannen kan også ta opp saker på selvstendig grunnlag

Hvorfor skal man høre på ombudsmannen?

- Uttalelse, ikke rettskraftige vedtak
- Uttalelsene har likevel selvstendig verdi som rettskilde
 - Publiseres på Lovdata, Gyldendal Rettsdata og de senere årene på ombudsmannens hjemmeside
- Ombudsmannens syn blir vektlagt både av forvaltningen og domstolene, og de finnes en rekke eksempler på at ombudsmannens uttalelser er sitert i forarbeidene til lover, se for eksempel saksbehandlingstid for behandlingen av innsynsbegjæringer og forarbeidene til offentleglova (NOU 2003:30)

Ombudsmannen og offentleglova

I likhet med Stortinget omfattes ombudsmannens virksomhet ikke av de «ordinære» forvaltningslovene, herunder offentleglova og arkivlova.

Reglene for arkivering og innsyn i ombudsmannens dokumenter følger av sivilombudsmannsloven med tilhørende instruks.

Litt statistikk

I perioden 1. januar 2012 frem til i dag kom det inn ca 375 klager til ombudsmannen med koden «OFF»

174 av disse ble realitetsbehandlet eller er under behandling

44 førte til kritikk i en eller annen form

Uttalelser er publisert på ombudsmannens hjemmeside

<https://www.sivilombudsmannen.no/offentlighet-og-innsyn/category235.html>

Hvordan foregår ombudsmannskontrollen

- Innsyn i forvaltningens dokumenter er viktig for ivaretagelsen av demokrati og ytringsfrihet
- Ombudsmannens kontroll foregår primært på bakgrunn av innsendte klager
 - I innsynssaker hentes stort sett alltid dokumentene inn. Dersom det er et vedtak i et departement som er gjenstand for klage vil alltid dokumentene hentes inn
 - Det vurderes om det er grunnlag til å åpne sak (forelegge) på bakgrunn av de dokumenter vi får fra klager og forvaltningsorgan
- Dersom ett organ går igjen i mange saker vurderes det å gjennomføre en undersøkelse av «eget tiltak»

Hva gjelder en typisk innsynsklage...

- Innsyn i interne saksdokumenter, og meroffentlighetsvurderingen
 - Listesakene - 2013/2751 (LMD) og 2013/2776 (SMK)
 - Referater fra styremøter – 2013/1427 (BLD)
- Innsyn i søkerlister
 - Mangelfulle søkerlister i Lyngdal kommune (2012/2040)
 - Også andre saker som handler om avslag på innsyn i søkerlister, typisk til ledende stillinger

Hva gjelder en typisk innsynsklage...

- Sammenstilling fra databaser (§ 9)
 - En pågående sak hvor spørsmålet er hva som regnes som en «enkel framgangsmåte»
 - To avsluttede, ikke-publiserte saker – retten til sammenstilling avhenger av typen dokument en sammenstilling vil føre til
- Saksbehandlingstid
 - Ikke adgang til å prioritere saker basert på hvem som klager eller at personen har mange klager inne hos forvaltningen

...og hvem er en typisk klager?

- Innsynssaker skiller seg fra mange av ombudsmannens andre saker ved at det i stor grad er pressen som ber om innsyn
 - Både dagspressen og tidsskrifter
- Også andre, engasjerte borgere ber om innsyn. Gjerne i store mengder saksdokumenter på et felt de er opptatte av.
- Ombudsmannen behandler ikke anonyme klager.

Er det noen forvaltningsorganer som går igjen?

- Siden det er pressen som ofte klager, innebærer det gjerne at saken skal ha en viss nyhetsverdi før den klages inn
- Departementene står i en særstilling
 - Klageorganet er Kongen i Statsråd, alternativet er ombudsmannsbehandling
- Ellers er det ingen som peker seg ut spesielt

Andre saker som kan være av interesse

- Byparlamentarisme- spørsmål om offentlighet for dokumenter oversendt byrådet og sakslister til byrådsmøter under kommunal parlamentarisme
 - Oslo - 2011/3431
 - Bergen - 2011/3432
 - I begge sakene var kommunal praksis i strid med offentleglova

Ombudsmannens erfaringer med offentleglova

- Retten til begrunnelse etter § 31 – et godt begrunnet avslag betyr mindre arbeid
- Husk meroffentlighetsvurderingen etter § 11 – selv om dokumentet kan unntas - er det virkelig behov for å unnta det
 - Er informasjonen allerede offentlig tilgjengelig?
 - Tilsier hensynet til offentligheten at det burde gis innsyn?
 - Betydningen av offentlig transparens for tillitten til forvaltningen.

Noen siste ord – hva må arkivene huske på?

- Dokumentfangst!
- Godt dokumenterte saker betyr mindre arbeid i etterkontrollen
- Journalføringsplikt og arkivplikt er ikke det samme – er man usikker så logg dokumentet!
- Manglende samsvar mellom det klager sender inn og det ombudsmannen får fra forvaltningen fører til ekstraarbeid – selv i kurante saker